

Farge

Programfag kunst

Omfang: 280 timer

Formål og perspektiv

Faget farge tar sikte på å gi elevene et grunnlag for å kunne oppleve, forstå, analysere og tolke hvordan farge har blitt brukt og blir brukt som virkemiddel i et historisk og kulturelt perspektiv. Faget utvikler elevenes fargesans gjennom erfaring og utprøving. Fargeopplevelsen er både relativ og subjektiv. Den enkelte farge endrer karakter avhengig av hvordan den samspiller med ulike farger og andre visuelle virkemidler som form og komposisjon. Fargebruk og fargeopplevelser er tett knyttet opp mot andre fagfelt, som for eksempel fysikk, kjemi og psykologi. I fargeundervisningen står derfor en forståelse for samspill mellom farge og lys, og bruken av ulike pigment og bindemiddel sentralt. Elevene opparbeider materialfølelse og lærer å behandle materialer og verktøy i et bærekraftig perspektiv. Gjennom håndens arbeid blir læring til en dypere erkjennelse om fargens potensial som kunstnerisk virkemiddel. Arbeid med farge er viktig for å utvikle estetisk sans og vurderingsevne. Kunstnerisk fordypning i fargens visuelle, symbolske og ekspressive kraft har potensial for å berike følelseslivet og opplevelsen av virkeligheten. Faget farge har hovedfokus på praktisk arbeide med farge som estetisk og kunstnerisk virkemiddel. Arbeid med kreativ problemløsning i åpne oppgaver med mange muligheter setter i gang prosesser i elevene som bidrar til emosjonell vekst og livsmestring. Fargeopplevelsen er vesentlig både for hvordan vi oppfatter våre omgivelser og som grunnlag for å formidle indre opplevelser. Faget gir elevene vekstmuligheter og tro på sitt individuelle uttrykk.

Kjerneelementer

Observasjon og estetisk opplevelse

Kjerneelementet farge handler om observasjon og opplevelse av samspill mellom ulike farger sentralt. Kjerneelementet handler om å øve opp sin observasjonsevne og å bli bevisst sin egen måte å betrakte et motiv på. Å stimulere evnen til å oppleve skjønnheten i alle naturens fenomener gjennom forståelse av farge, og derigjennom utvikle en estetisk erkjennelse og vurderingsevne, står sentralt i kjerneelementet.

Kreative prosesser

Kjerneelementet handler om å bruke farge som visuelt virkemiddel i skapende prosesser. I møte med ulike rammer og vinklinger arbeider elevene med idéutvikling og kreativ problemløsning. De bruker sin fantasi og sin iboende bildeskapende evne til å synliggjøre indre bilder, tanker og følelser.

Håndverksmessige og kunstneriske ferdigheter

Kjerneelementet handler om at elevene bruker farge som virkemiddel i et bredt spekter av uttrykksformer og teknikker. Materialforståelse og hensiktsmessig behandling av verktøy og materialer i et bærekraftig perspektiv står sentralt i kjerneelementet.

Visuelle virkemidler og komposisjon

Kjerneelementet handler om å skape forståelse for å skape en form- og fargemessig helhet i

arbeid med komposisjon, abstraksjon og stilisering. Videre handler kjerneelementet om å utforske hvordan farge samspiller med andre visuelle virkemidler.

Kunst og kulturforståelse

Kjerneelementet i kunst og kulturhistorie handler om å gi innblikk i bredden og variasjonen i farge som medium. Kjerneelementet handler om å øve estetisk erkjennelse gjennom å reflektere over bruk av visuelle virkemidler i egne og andres arbeid og gjennom praktiske øvelser i verksted.

Fordypning, prosess og struktur

Kjerneelementet handler om å gjennomføre en strukturert, og målrettet prosess i møte med ulike teknikker, og om å bidra til et godt arbeidsmiljø i samarbeid med medelever og lærere.

Kompetansemål

Mål etter opplæringen er at elevene skal kunne:

- gjengi og tolke sanseinntrykk med fargebruk
- utvikle egne uttrykk kreative prosesser
- utforske og bruke ulike redskaper og behandle verktøy og materialer hensiktsmessig og i et bærekraftig perspektiv
- utforske og bruke ulike maleteknikker, pigment og bindemiddel
- utforske og bruke ulike tekstiltrykkteknikker
- beherske grunnleggende digital billedbehandling
- bruke maleteknikk i figurative og nonfigurative oppgaver
- utforske og bruke fargens romskapende evne
- uttrykke forståelse for mønsterbygging og ornamentikk
- arbeide med komposisjon og vise forståelse for form- og fargemessig sammenheng
- utforske og bruke farge som virkemiddel og uttrykksform
- anvende og reflektere over bruk av fargelære og fargeteori i egne arbeider
- vise innsikt i kunst- og kulturhistorie gjennom praktisk utførelse
- planlegge og gjennomføre en faglig prosess fra idé til endelig uttrykk
- dokumentere og reflektere over egen bruk av visuelle virkemidler

Innhold og arbeidsmåter

Opplæringen i farge er organisert i perioder og baserer seg på skapende arbeid i ulike verksteder. Faget omfatter arbeid med fargelære, maleriske teknikker og uttrykksformer, tekstile trykketeknikker, ornamentikk og digital fargebehandling. Gjennom arbeid i ulike teknikker oppøves erfaring med materialer og verktøy. Ved hjelp av ulike teknikker og metoder øves elevenes evne til å oppfatte og beskrive motiv på forskjellig måte. Samtidig

lærer elevene hvordan farge i samspill med andre visuelle virkemidler kan anvendes til å skape uttrykk og gi det ferdige arbeidet en form- og fargemessig helhet. Det legges vekt på å lære å male etter modeller og natur, og i å anvende farge som romskapende virkemiddel. Et annet sentralt område i arbeidet med faget er å bruke farge for å skape ornamentikk, flater og mønster. Gjennom eksempler fra kunsthistorien får elevene innblikk i den store variasjonen i farge som uttrykk, og i oppgaver med ulike rammer fordypner elevene seg i mediets forskjellige muligheter. Refleksjon over kunstneriske prosesser, alene eller i samspill med andre, står sentralt i opplæringen. Elevene lærer å planlegge og gjennomføre en skapende prosess fra idé til ferdig arbeid, og til å dokumentere arbeidsprosessen og begrunne sine visuelle valg. Det skapende arbeidet i verkstedene skal utgjøre en motvekt til de raskt skiftende inntrykk elevene utsettes for i dagliglivet. Det skal hjelpe dem å finne ro, konsentrasjon og til å utvikle sin evne til å fordype seg faglig. Det legges vekt på tverrfaglige prosjekter mellom ulike kunstfag. Fargefagets tverrfaglige karakter og tette forbindelse til andre forskningsfelt åpner også for samarbeid på tvers av skolefagene, for eksempel mellom fargelære og optikk, mellom utviklingen av farger og kjemi, eller mellom fargeopplevelse og litterære oppgaver.

Opplæringen skal ivareta muligheter for flerfaglighet og til fordypning. Den må være variert og legge til rette for at elevene får mulighet til å ta i bruk flere sider av seg selv, og den må åpne for at elevenes kompetanse kan komme til syne på ulike måter. Læreren skal legge til rette for muntlige, skriftlige og praktiske læringsaktiviteter, både individuelt og i samarbeid. Gjennom presentasjon av eget arbeid, ved å lytte til andres presentasjoner, og ved å delta i faglige samtaler, opparbeider elevene muntlige ferdigheter i faget. Elevene utvikler sine skriftlige ferdigheter i faget når de beskriver arbeidsprosessen og begrunner sine visuelle valg i relevant fagspråk. Elevene øver sine digitale ferdigheter når de bruker digitale kommunikasjonsverktøy og bildebehandlingsprogram.

Fargeundervisningen tar utgangspunkt i alderstrinnets egenart og elevene føres gradvis mot større selvstendighet og bevissthet om eget uttrykk gjennom det treårige løpet.

Vg1: I første videregående legges det vekt på eksperimentering med ulike materialer og opplæring i grunnleggende teknikker. Elevene får en grundig teoretisk og praktisk innføring i fargelære. Ulike fargefenomener studeres, både slik de opptrer i naturen og som kunstnerisk virkemiddel. Opplæringen gir innblikk i ulike maleriske uttrykk, motiv og teknikker. Elevene skal lære å se og kunne tolke og uttrykke synsinntrykk for å arbeide med farge som romskapende element. Gjennom praktiske øvelser arbeider elevene med komposisjon og fargebruk for å undersøke og studere fargens visuelle, symbolske og ekspressive muligheter. Digital billedbehandling tar sikte på å gi eleven en grunnleggende innføring i sentrale metoder for bildebehandling, fargejustering og mønsterbygging. Samtidig skal de kunne bruke programvaren Photoshop til oppgaver i forskjellige andre fag der dette er relevant. I faget tekstiltrykk får elevene kjennskap til ulike trykkteknikker i arbeid med ornamentikk og mønsterbygging. I tillegg skal elevene teste ut ulike måter å bygge opp en fargeflate. Kjennskap til fagterminologi og arbeidsmetoder er tett knyttet til det praktiske arbeidet.

Vg2: Fargeopplæringen i VG 2 tar sikte på å føre elevene mot større selvstendighet og bevissthet om eget uttrykk. De får i større grad ansvar for å planlegge og strukturere prosessen frem mot et ferdig produkt. Det legges vekt på at elevene dokumenterer sin

arbeidsprosess og reflekterer selvstendig over sin bruk av visuelle virkemidler. Elevene får opplæring i å behandle verktøy og materialer hensiktsmessig og i et bærekraftig perspektiv. Opplæringen tar sikte på at eleven skal få forståelse for bredden i maleri som uttrykksform, og gjennom dette finne sin egen måte å uttrykke seg visuelt på. Elevene skal få innblikk i flere maleriske uttrykk, teknikker og motiv, og gjennom praktiske øvelser arbeide med å skape komposisjoner som har en form og fargemessig helhet. Materiallære og utviklingen av ulike pigment og bindemiddel står også sentralt i opplæringen på dette trinnet. I øvelser med ulike motiv som for eksempel draperistudier, stilleben og selvportrett lærer elevene å bruke maleteknikker som oljemaleri og tempera. I tekstiltrykk er det fokus på komposisjon av mønsterflaten og en større oppmerksomhet rundt fargeuttrykket. Erfaringene med teknikk og arbeidsmetoder fra Vg1 blir nå anvendt bevisst i utvikling av mønsterflaten. Fagterminologien utvides samtidig som at elevene får innblikk i tekstiltrykkets historie og stofftrykk som håndverk og som kunstnerisk uttrykk.

Vg3: I fargeopplæringen i Vg3 gis elevene større frihet og ansvar for egen arbeidsprosess. De øves i å disponere tiden og planlegge prosessen fram mot et ferdig produkt. Oppgavene er åpne med fleksible rammer, slik at elevene kan å løse dem i sitt personlige formspråk. Selvstendig refleksjon og prosessdokumentasjon er sentralt i alle perioder. I maleundervisningen bruker elevene den kunnskapen de har opparbeidet i Vg1 og Vg2 til å arbeide med menneskekropp i bevegelse. Opplæringen starter med ulike komposisjons- og maleøvelser etter levende modell og avsluttes med et selvstendig arbeid. Et overordnet mål for denne delen av opplæringen er at elevene skal kunne formulere egne vurderingskriterier for sin løsning av oppgaven, som beskriver valg av fokus og visuelle virkemidler i det ferdige arbeidet. I tekstiltrykk bruker elevene kunnskapen de har opparbeidet fra Vg1 og Vg2 og utarbeider sitt eget uttrykk i mønsterflaten. Elevene velger selv teknikk innenfor et åpent tema. Refleksjon over eget arbeid vises gjennom dialog og bruk av fagterminologi, i tillegg til i prosessdokumentasjon. Elevene skal lære å være bevisst stofftrykk både som håndverk og som kunstnerisk uttrykk.

I Vg3 velger elevene en fordypningsoppgave innenfor et av programfagene i tegning, form eller farge. Her gjennomfører de, i samarbeid med veileder, et selvstendig kunstnerisk prosjekt hvor de velger både tema og teknikk. Prosjektet tar utgangspunkt i opplæringen gjennom tre år, og tema belyses i sammenheng med kunst- og kulturhistorien. Opplæringen på kunstlinjen avsluttes i et tverrfaglig prosjekt over et felles tema, på tvers av fagene tegning, form og farge.

Vurdering

Underveisvurdering

Underveisvurderingen skal medvirke til å fremme læring og utvikle kompetanse i faget farge. Elevene viser og utvikler kompetanse i faget når de i praktisk skapende arbeid utvikler egne uttrykk og reflekterer over prosess og produkt. Det gjør de også når de bruker fagspråk, presenterer og vurderer ulike visuelle uttrykk og henter inspirasjon fra andre kunstneres uttrykk. Læreren skal legge til rette for elevmedvirkning og stimulere til lærelyst gjennom å utforme varierte oppgaver som fremmer kreativitet, individuelt særpreg og skaperglede. Læreren veileder eleven tett i arbeidsprosessen, og faglig veiledning og egen refleksjon går

hånd i hånd. Det legges vekt på at eleven er åpen for innspill og klarer å nyttiggjøre seg veiledningen. Vurderingen kan også foregå i gruppesamtaler, der elevene samtaler om egne og andres arbeider. Egenvurdering kan gjøres skriftlig eller i samtale med læreren. Etter hver periode får eleven en skriftlig eller muntlig underveisvurdering, der det legges vekt på utviklingsmuligheter i faget. Elevens kompetanse måles i lys av et treårig læringsløp ut fra prinsippene om vurdering for læring.

Standpunktvurdering

Standpunktkarakteren skal være uttrykk for den samlede kompetansen eleven har i faget ved avslutningen av opplæringen. Grunnlaget for standpunktkarakteren i faget baserer seg på en samlet vurdering av alle delfagene, med vektlegging av kompetansenivået i undervisningsperiodene nærmest avslutningen av opplæringen. Sluttvurderingen bygger på tilstrekkelig mange og ulike vurderingssituasjoner, der fagets kompetansemål er representert. Læreren skal planlegge og legge til rette for at elevene får vist sitt faglige nivå. Læreren skal sette karakter i farge basert på kompetansen eleven har vist gjennom praktisk skapende arbeid med materialer og visuelle virkemidler og gjennom å vurdere uttrykk og budskap. Eleven skal ha én standpunktkarakter i programfaget.